

*Poświęcamy tę książkę wszystkim pracownikom
polskiego przemysłu kablowego*

STOWARZYSZENIE
PRODUCENTÓW KABLI
I OSPRZĘTU ELEKTRYCZNEGO

P O L S K I PRZEMYSŁ KABLOWY

POD REDAKCJĄ
JANA GROBICKIEGO

BYDGOSZCZ 2007

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Marian Germata, Jan Grobicki (redaktor naczelny), Marian Kięczkowski, Apolinary Kozub, Janusz Nowastowski, Aleksy Pachwiczewicz, Andrzej Skorupka, Aleksander Sokołowski, Jan Szlachetka.

AUTORZY TEKSTÓW

Marian Germata, Jan Grobicki, Marian Kięczkowski, Apolinary Kozub, Stanisław Łukasiewicz, Janusz Nowastowski, Aleksy Pachwiczewicz, Witold Muchowski, Jan Szlachetka, Stanisław Zbyrad oraz autorzy aktualnych tekstów dostarczonych przez zainteresowane firmy

© Copyright by Stowarzyszenie Producentów Kabli i Osprzętu Elektrycznego,
Bydgoszcz 2007 r.

REDAKTOR TECHNICZNY

Elżbieta Zaremba

Stowarzyszenie Producentów Kabli
i Osprzętu Elektrycznego
Druk i oprawa
ARSPOL sp. z o.o.
ul. Hetmańska 11/1, 85-039 Bydgoszcz

Spis treści

Od redakcji	7
Wprowadzenie	9
Od wydawcy	15
1 Polski przemysł kablowy do 1939 roku	17
1.1 Powstawanie przemysłu kablowego na ziemiach polskich	17
1.2 Przemysł kablowy w II Rzeczypospolitej	18
1.3 Organizacja rynku wyrobów kablowych w okresie międzywojennym	26
2 Polski przemysł kablowy w latach 1939–1945	33
3 Polski przemysł kablowy w latach 1945–2000	37
3.1 Lata odbudowy 1946–1950	37
3.2 Przemysł kablowy lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych	41
3.3 Przemysł kablowy lat siedemdziesiątych	49
3.4 Przemysł kablowy lat osiemdziesiątych do 1992 roku	62
3.5 Polski przemysł kablowy po 1992 roku	97
3.6 Rozwój mniejszych kablowni	112
4 Zakłady przemysłu kablowego i zaplecza technicznego	115
4.1 Grupa TELE-FONIKA	115
4.1.1 TELE-FONIKA Kable S.A.	115
4.1.2 Krakowska Fabryka Kabli obecnie Zakład Kraków	127
4.1.3 Bydgoska Fabryka Kabli obecnie Zakład Bydgoszcz	157
4.1.4 Fabryka Kabli Załom obecnie Zakład Szczecin	179
4.1.5 Zakłady Kablowe TELE-FONIKA s.c. obecnie Zakład Myślenice	200
4.1.6 Centrokabel S.A. obecnie TELE-FONIKA Kable Handel S.A.	204
4.1.7 Zakład Maszyn Kablowych	209
4.1.8 Fabryka Kabli Ożarów	222
4.1.9 OBR Przemysłu kablowego Energokabel	243
4.1.10 ELEKTRIM Kable SA	258
4.2. nkt cables S.A. POLAND poprzednio Śląska Fabryka Kabli	264

4.3.	Fabryka Przewodów Energetycznych S.A.	282
4.4.	PATELEC ELPENA Sp. z o.o.	294
4.5	TECHNOKABEL S.A.	304
4.6	AKS ZIELONKA	316
4.7	Biuro Studiów i Projektów Biprokabel	319
4.8	BITNER Zakłady Kablowe Celina Bitner	325
4.9	CET Sp.z o.o.	335
4.10	COMPRES Sp.z o.o.	339
4.11	DRUT-PLAST Fabryka Kabli i Przewodów Sp.z o.o.	342
4.12	ELEKTRA Włodzimierz Nyc Witold Nyc Spółka Jawna	349
4.13	EK Elektrokabel Fabryka Kabli Karolak i synowie Sp. J.	354
4.14	ELNOWA Janusz Nowastowski	357
4.15	ELPAR Władysław Szczygielski Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe	359
4.16	Fabryka Przewodów i Kabli ELPAR II Sp. z o.o.	262
4.17	Zakład Produkcji Przewodów Elektrycznych ELTRIM	365
4.18	ELTRON-KABEL Spółka Jawna W. Gluza, K. Rutkowski, T. Rutkowski	369
4.19	Zakład Przewodów i Kabli Eltrim	371
4.20	KABELTECHNIK Sp.z o.o.	373
4.21	Fabryka Kabli MADEX	375
4.22	MANEX Sp. z o.o.	382
4.23	RADPOL S.A.	388
4.24	SIMECH Spółdzielnia Inwalidów	391
4.25	TEXSIM Spółdzielnia Inwalidów	398
4.26	Biuro Badawcze ds. Jakości Stowarzyszenia Elektryków Polskich.....	403
	Zestawienie firm kablowych działających w 2007 roku.....	416
	Indeks przedsiębiorstw	419
	Indeks nazwisk	427
	Bibliografia	434
	Spis rycin	435

Od redakcji

K

siążka „Polski Przemysł Kablowy” powstała z inicjatywy Stowarzyszenia Producentów Kabli i Osprzętu Elektrycznego przy znaczącym udziale firmy TELE-FONIKA KABLE S.A.

Przystępując do jej opracowania zdawaliśmy sobie sprawę, że nie będzie to książka ściśle historyczna a jedynie spisana chronologicznie kronika wydarzeń, od momentu powstania polskiego przemysłu kablowego, do pierwszego półrocza 2007 roku. Mimo ogromnych trudności z dumą możemy stwierdzić, że znajduje się on w gronie największych producentów wyrobów kablowych Europy i Świata, zarówno pod względem wielkości i technologii produkcji, jakości jak i poziomu technicznego wyrobów.

Opracowanie oparte jest na danych bibliograficznych oraz dostępnych, w większości niepublikowanych, materiałach archiwalnych, na „zapiskach pamięci” osób uczestniczących w odbudowie przemysłu kablowego po II wojnie światowej, a także aktualnych opracowaniach wykonanych na potrzeby niniejszej książki przez zainteresowane firmy i osoby.

Chcieliśmy ocalić od zapomnienia ludzi, którzy ten przemysł budowali, kierowali nim lub pracowali na różnych stanowiskach. To oni przeszli do historii naszego przemysłu tworząc rzeczy wielkie a czasami rzeczy prozaiczne. Skrętnie zapisujemy te nazwiska tworzące niepowtarzalny klimat i koloryt naszego przemysłu.

Z tego względu zamieszczone są w książce tematy o różnej wadze problemu. Przedstawiamy poglądy i opinie, niekiedy kontrowersyjne i nie zawsze zgodne z opinią redakcji. Przyjęliśmy jednak zasadę, aby nie ingerować głęboko w treść prezentowanych materiałów uważając, że w efekcie lepiej będzie pokazana atmosfera opisywanego okresu. Dotyczy to również prezento-

wanych danych ekonomicznych, które przedstawiliśmy w takiej postaci i w takiej walucie w jakiej zostały opracowane.

Jest oczywiste, że ze względu na objętość książki, nie wszystko mogliśmy opisać i nie wszystkich mogliśmy wymienić.

Poświęcamy tę książkę wszystkim pracownikom polskiego przemysłu kablowego od początku jego powstania do dnia dzisiejszego.

Jan Grobicki

Wprowadzenie

Odkrycia naukowe w zakresie fizyki i rozwój myśli technicznej prowadzący do praktycznego ich zastosowania stały się impulsem powstania przemysłu elektrotechnicznego, którego immanentną częścią jest przemysł kablowy.

Sprawność przebiegu procesu powstania przemysłu kablowego w Polsce – przypadającego na czas odzyskania niepodległości państwa polskiego i tworzenia struktur administracji państwowej – budzi podziw. 80-letnia historia przemysłu kablowego, który – unicestwiany – odradzał się w błyskawicznym tempie, osiągając poziom światowy, także jest godna podziwu i zasługuje na uznanie.

Ryc. 1 Apolinary Kozub

Okres międzywojenny, przypadający na lata 1920–1939, to czas narodzin przemysłu kablowego na ziemiach polskich. Charakteryzuje się wzmożoną działalnością organizacyjną, w wyniku której powstaje szereg organizacji, jak kartele krajowe i zagraniczne, stowarzyszenia producentów kabli dalekosiężnych, eksporterów oraz inne formy organizacyjne chroniące powstający przemysł przed zagraniczną konkurencją. Nie ograniczało to swobody twórczego działania poszczególnych zakładów, ale je konsolidowało i stwarza-

ło poczucie bezpieczeństwa i siły wynikające ze wspólnego działania. Równoległe z tym procesem odbywała się intensywna edukacja pracowników inżynierskich i robotników bezpośrednio produkcyjnych.

O wielkości i prężności polskiego przemysłu kablowego, o doświadczeniu i mądrości ludzi, którzy kierowali tym przemysłem z dalekim horyzontem czasowym, świadczy fakt, że w ciągu krótkiego okresu – zaledwie dziewiętnastu lat – dopiero co powstałe kablownictwo już w 1939 roku było w stanie nie tylko zaspokoić potrzeby kraju, ale i eksportować kable – do Rumunii, Argentyny, ZSRR i Jugosławii.

Z tym ogromnym dorobkiem materialnym, naukowym i doświadczeniem przemysł kablowy wkracza w kolejny etap rozwoju – jakże dramatyczny i wyniszczający: drugą wojnę światową.

Kadra kierownicza w zdecydowany sposób walczyła o utrzymanie potencjału produkcyjnego, a w końcowym okresie wojny z narażeniem życia chroniła przed zniszczeniem, rabunkiem i wywożeniem maszyny, urządzenia i surowce. Produkcja zakładów przeplatała się z walką o wolność i godność ludzką, nie poprzez manifesty czy deklaracje ideowe, ale poprzez wykonywanie poleceń, rozkazów polskiego ruchu oporu – jeśli trzeba było, to z bronią w ręku.

Los sprawił, że w latach 1940–1945 czynnie uczestniczyłem w tych działaniach.

Czas wojny nie szczędził ludzi. Wielu wybitnych fachowców oddało życie, co upamiętniają pomniki i opracowania monograficzne.

Kolejnym etapem historii przemysłu kablowego jest okres powojenny – lata 1945–1990. Wprawdzie okupant dokonał totalnego wyniszczenia fabryk, grabieży maszyn i surowców, jednak ostała się grupa fachowców: inżynierów, ekonomistów i robotników, która stanowiła zaczątek do szybkiego uruchomienia produkcji kablowej na nowo.

Przemysł kablowy w tym okresie nie był przez państwo dostatecznie doceniany i finansowo wspierany. Z trudnością zaspokajał jednak szybko rosnące potrzeby odbudowującego się z ruin kraju. Bezwzględne żądania dostaw kabli przy zupełnym braku surowców zmuszały do niekonwencjonalnych działań. Z ruin Warszawy, Wrocławia i innych miast wydobywano kable, wyłuskiwano z nich miedź i przetapiano ją na potrzeby przemysłu kablowego. Kiedy miedzi był już względny dostatek, zabrakło mocy przerobowych i środków dewizowych na zakup maszyn i urządzeń. Wówczas kablownicy podjęli kolejne niekonwencjonalne działania: stworzyli fabrykę maszyn kablowych w oparciu o istniejący zespół pracowników centralnego biura konstrukcji kablowych. W ten sposób, przy współpracy z wyższymi uczelniami technicznymi, powstały zespoły konstruktorów i technologów zdolne podjąć każde działanie z zakresu budowy maszyn i kompletnych linii technologicznych do produkcji kabli.

Ale na drodze rozwoju przemysłu kablowego wyrasta kolejna przeszkoda: obowiązujący scentralizowany system zarządzania stał się hamulcem tego roz-

woju. Kierownictwa zakładów, chcąc złagodzić system uniemożliwiający samodzielne racjonalne zarządzanie zakładem, szukają nowych form organizacyjnych. Władze centralne, pod silnym naciskiem kierownictw zakładów, wyrażają zgodę na poszerzenie uprawnień dla niektórych zakładów, w tym dla Fabryki Kabli w Krakowie, ale tylko na zasadach eksperymentu.

W latach siedemdziesiątych powstały wielkie organizacje gospodarcze (tzw. WOG-i), a w kablownictwie Kombinat Przemysłu Kabli Polkabel. Te nowe formy organizacji przemysłu kablowego nie znalazły uznania kierownictw poszczególnych zakładów, gdyż nie dawały możliwości wdrożenia własnych koncepcji i inicjatyw.

Gdyby szukać pozytywów: zapewne ułatwiały wymianę doświadczeń, przyspieszały proces specjalizacji asortymentowej, udrażniały przepływ informacji, konsolidowały kierownictwa i załogi. Pomimo licznych ograniczeń w okresie konsolidacji kombinat Polkabel zrealizował szereg dużych inwestycji, mających na celu specjalizację poszczególnych zakładów. Nastąpiło również podwojenie wielkości produkcji i pięciokrotny wzrost eksportu.

Rozluźnienie centralistycznego systemu nakazowego nastąpiło dopiero na początku lat osiemdziesiątych. Po likwidacji zjednoczeń zakłady uzyskały znacznie większe uprawnienia w podejmowaniu inwestycji rozwojowych z własnego zysku.

Kolejnym etapem przekształceń przemysłu kablowego są lata dziewięćdziesiąte. Zmiany ustrojowe i burzliwy okres transformacji systemu gospodarczego oraz pewna nieporadność w dostosowywaniu do nowych reguł rynkowych wstrząsnęły także zakładami kablowymi, utrudniając zbyt i ograniczając produkcję, a przez to doprowadzając wiele zakładów do utraty płynności finansowej i możliwości rozwoju. Trwa konkurencja cenowa między zakładami kablowymi, co powoduje wypływ środków z branży kablowej do innych branż. Poszczególne zakłady szukają rozwiązań na własną rękę i prowadzą indywidualne, nieskoordynowane negocjacje z inwestorami krajowymi i zagranicznymi. Pojawia się groźba upadłości. Działania ELEKTRIMU, zmierzające do konsolidacji niektórych zakładów, przyniosły tylko połowiczne sukcesy. Wszystko to wpływa bardzo destrukcyjnie na kondycję przemysłu kablowego. W końcowej fazie negocjacji pozostaje dwóch liczących się inwestorów: KGHM i ELEKTRIM.

W tym okresie w Myślenicach powstaje nowy zakład kabli telefonicznych TELE-FONIKA, który pod koniec lat dziewięćdziesiątych odegra rozstrzygającą rolę w kształtowaniu losów przemysłu kablowego.

KGHM i ELEKTRIM są zakładami z dużymi tradycjami, działają ostrożnie, bez przekonania, w sposób wyrachowany. TELE-FONIKA zaś jest najmłodszą, nowo powstałą fabryką kabli, wyposażoną w najnowocześniejsze maszyny i urządzenia oraz technologie. Charakteryzuje się odwagą i determinacją w działaniu, zmierzając do przejścia polskiego przemysłu kablowego.

Na 65-hektarowej działce powstaje nowy zakład kablowy TELE-FONIKA, który z biegiem czasu staje się największą kablową firmą polską z wyłącznie rodzimym kapitałem. Wybija się na jedno z czołowych miejsc w Europie i liczy się w światowym przemyśle kablowym.

Wykupuje akcje Krakowskiej Fabryki Kabli od KGHM, a następnie udziały ELEKTRIMU w holdingu ELEKTRIM-Kable, w skład którego wchodzi: Bydgoska i Ożarowska Fabryka Kabli, Fabryka Kabli w Żalomiu. I tak jedynym właścicielem czterech największych fabryk przemysłu kablowego staje się TELE-FONIKA, rozpoczynając nowy okres w historii przemysłu kablowego.

W krótkim czasie zostają zainwestowane miliardowe kwoty w unowocześnienie i poszerzenie produkcji.

Ten bieg zdarzeń w rozwoju kablownictwa, w którym najmłodszy i najmniejszy zakład przejmując 80% polskiego przemysłu kablowego, mógł się dokonać dzięki zdecydowanemu i zdeteterminowanemu działaniu właściciela TELE-FONIKI i oparciu na wysoko wykwalifikowanej i doświadczonej kadrze pracowników wywodzących się z zakładów mających 80-letnią tradycję.

Tu warto podkreślić, że jedna z kablowni – Śląska Fabryka Kabli – znalazła się w pierwszej piątce spółek notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów wartościowych, jako jedyny zakład z branży kablowej.

Wprowadzenie wolnorynkowych zasad do gospodarki umożliwiło powstanie licznej grupy mniejszych zakładów produkujących kable, przewody i osprzęt elektrotechniczny. Aktywizują się w nowych realiach gospodarczych – w okresie gospodarki planowej, scentralizowanej nie miały bowiem warunków do rozwoju.

Rola tych zakładów w gospodarce krajowej była zawsze znacząca, choć nie zawsze doceniana, a przecież uzupełniała ona potrzeby rynku, zatrudniając rzesze pracowników i wysokiej klasy specjalistów.

Przemysł kablowy, w którym dominującą pozycję ma TELE-FONIKA Kable SA, otwiera nowy etap rozwoju, tworząc najnowocześniejsze centra produkcji kabli i przewodów eksportowanych do ponad 80 krajów świata. Mało znany przemysł kablowy, którego produkty są tak powszechnie użytkowane i stosowane niemalże we wszystkich wytworach myśli ludzkiej we współczesnej technice, staje się potężną nowoczesną gałęzią narodowego przemysłu. Przed współczesnym kablownictwem wyrastają nowe zadania wynikające ze zwiększonego zapotrzebowania na energię elektryczną, oraz wyzwań, jakie niosą wymogi ekologiczne i rozwijająca się produkcja energii ze źródeł odnawialnych. Dążenie do przesyłu coraz większych mocy na duże odległości wymaga stosowania nowych materiałów i konstrukcji kabli. Kable na napięcia 1000 kV [1], kable „nadprzewodzące” schodzą z laboratoriów badawczych do półtechniki i przestają być nowinką techniczną. Rozwój telekomunikacji, elektrotechniki i zaostrome żądania górnictwa to kolejne wyzwania dla przemysłu kablowego.

Spełnienie tych warunków i utrzymanie się w światowej czołówce kablownictwa mogą zapewnić tylko zespoły fachowców o szerokiej wiedzy i wysokich

kwalfikacjach zawodowych, związanych z zakładem nie tylko więzami materialnymi, lecz pasją działania i tworzenia. Prawie 100-letnia historia kablownictwa dowodzi, że tylko dzięki takim ludziom uratowano polski przemysł przed zagładą i tylko tego typu pracownicy mogą zapewnić rozwój kablownictwa w przyszłości.

Wieloletnia działalność produkcyjna, badawcza i organizacyjna i jakże skomplikowane meandry rozwoju tego przemysłu stały się inspiracją do opracowania historii polskiego przemysłu kablowego. Tym opracowaniem uchroniono przed zapomnieniem, ocalono przed zniszczeniem materiały dokumentujące walkę, ludzki wysiłek, pomysłowość w rozwiązywaniu skomplikowanych problemów przemysłu kablowego.

Opracowanie „Polski Przemysł Kablowy” jest jednocześnie hołdem należnym twórcom tego przemysłu. Niech opracowanie to będzie wyrazem wdzięczności dla minionych pokoleń i podziękowaniem tym, którzy po dziś dzień pracą, doświadczeniem, bogatą wiedzą umacniają pozycję kablownictwa, otwierając nowe perspektywy rozwoju.

Słowa najwyższego uznania i szacunku kieruję do redaktora naczelnego historii polskiego przemysłu kablowego, gdyż właśnie takim szacunkiem i uznaniem darzą go kablearze, a szczególnie moje pokolenie – pokolenie Kolumbów.

Apolinary Kozub

Od Wydawcy

Stowarzyszenie Producentów Kabli i Osprzętu Elektrycznego ma swoją siedzibę w Bydgoszczy, w mieście o fundamentalnych tradycjach dla polskiego przemysłu kablowego.

Polski przemysł kablowy o skali wielkofabrycznej ma swój początek historyczny w latach dwudziestych XX wieku w Bydgoszczy.

Tu na wschodnich przedmieściach Bydgoszczy, w kierunku Fordonu i Torunia powstała pierwsza, duża polska fabryka kabli, bardzo nowoczesna na ówczesne czasy. Jej historia oraz historia innych fabryk kabli będzie omówiona szczegółowo w dalszych rozdziałach.

Również w Bydgoszczy – według naszej wiedzy – powstał pierwszy zakład rzemieślniczy, który w końcu lat 60-tych, czyli w realnym socjalizmie, odważył się wyprodukować tak „strategiczny” produkt jak kabelek DYt 2×1,5 mm². Pan Wacław Szoł w warsztacie przy ulicy Gołębiej 14 pokrywał „igielitem” jednooperacyjnie dwa miedziane druty nawojowe. Przywołujemy celowo tego prekursora wszystkich powojennych prywatnych producentów, bowiem pozostałe firmy wchodzące w skład Stowarzyszenia Producentów Kabli i Osprzętu Elektrycznego w większości zaczynały bardzo skromnie.

Miasto Bydgoszcz zapisało się również w historii polskiego kablownictwa jako pierwszy polski producent plastyfikowanego polichlorku winylu (PVC) o polskiej nazwie handlowej „polwinit”. Tu w miejscowych Zakładach Chemicznych ZACHEM już w roku 1957 wyprodukowano w technice kalandrowania miękkiego polwinitu.

Stowarzyszenie – wydawca tej publikacji – powstało z potrzeby integracji środowiska prywatnych i spółdzielczych producentów wyrobów kablowych rozproszonych po całej Polsce i nie mających dotychczas ze sobą kontaktu. Pewne

Ryc. 2 Jan Grobicki – Redaktor Naczelny, Janusz Nowostowski – Dyrektor Biura Stowarzyszenia – inicjator opracowania

więzy osobiste pozostały, lecz lata wolnorynkowej gospodarki niosły nowe wyzwania.

Jedną z licznych inicjatyw Stowarzyszenia jest wydanie monografii „Polski Przemysł Kablewy”, w której będzie zawarta retrospekcja jego rozwoju od początku XX do końca 2006 roku. Chwalebne zasługi tego przemysłu dla rozwoju naszego kraju chcemy w ten sposób ocalić od zapomnienia. Chcemy również zapisać

na kartach tej książki nazwiska ludzi, którzy przez dziesięciolecia tworzyli potęgę tego przemysłu i którym w ten sposób chcemy oddać hołd.

Potrafililiśmy zgodnym wysiłkiem finansowym i organizacyjnym doprowadzić do wydania tego, fundamentalnego opracowania. Powinno to być dla nas powodem naszej wspólnej satysfakcji.

Pragniemy podziękować wszystkim osobom, które zachowały dokumenty i pamiątki z minionych lat oraz zechciały udostępnić je dla naszego Wydawnictwa.

Dziękujemy również za szczególne wsparcie, które otrzymaliśmy od Pana Bogusława Cupiała Właściciela TELE-FONIKI Kable S.A. i Zarządu tej Firmy. Bez ich pomocy nie udałooby się wydać tej monografii.

POLSKI PRZEMYSŁ KABLOWY DO 1939 ROKU

1.1

Powstawanie przemysłu kablowego na ziemiach polskich

Pierwsze wzmianki o przemyśle kablowym na ziemiach polskich, podzielonych między trzech zaborców, datują się na rok 1890. Powstała wtedy w Warszawie niewielka fabryczka przewodów nawojowych i dzwonkowych, której właścicielem był Stanisław Żelazo. Dziś powiedzielibyśmy, że był to typowy „small business”, od którego – jak na całym świecie często się zdarzało – wziął początek rozwój wielkich zakładów przemysłowych. Ważne było tworzenie tradycji przemysłowej oraz fakt, że pierwszą kartę historii polskiego przemysłu kablowego zaczęto zapisywać, gdy Polska na mapie świata nie istniała...

Tu trzeba podkreślić, że tak jak inne branże przemysłu elektrotechnicznego, przemysł kablowy rozwijał się początkowo w ośrodkach miejskich państw zaborczych – Wiedniu, Berlinie, Moskwie i Petersburgu. Warszawa leżała na peryferiach, w „Kraju Prywislanskim” i była zaledwie miastem gubernialnym, którego rozwój gospodarczy był przez zaborcę celowo hamowany.

Dużą więc przedsiębiorczością wykazać się musiał rzeczony Stanisław Żelazo. Tę cechę przyjdzie nam obserwować także w dalszej historii polskiego kablownictwa. Fabryczka p. Żelazo przetrwała wiele lat, różne koleje losu przechodziła i pod nazwą „Virunit” prosperowała zupełnie nieźle jeszcze w okresie międzywojennym.

W 1895 roku August Hüffer założył w Łodzi fabrykę maszyn elektrycznych, w której wytwarzano również druty nawojowe oraz przewody izolowane. Mimo dobrej jakości produkcji, fabryka ta – zatrudniająca 80 pracowników – została zlikwidowana już w roku 1903, wskutek niedostatecznych kapitałów, co uniemożliwiało jej skuteczną walkę konkurencyjną z firmami zachodnimi, wdzierającymi się bezwzględnie na polski rynek wyrobów elektrotechnicznych.

Trzecią wreszcie – odnotowaną w kronikach i dokumentach z tamtych lat – była firma „Wichliński i Kamocki”, założona w 1899 roku przez Franciszka Kamockiego wspólnie z inż. Edwardem Wawrykiewiczem. Wytwarzano w tej firmie przewody izolowane do przekroju 16 mm². Fabryczkę Kamockiego wykupiła w 1902 roku firma „Diechsel i S-ka” z Sosnowca, specjalizująca się w produkcji drutów stalowych, i jeszcze przez kilka lat prowadziła w niej produkcję przewodów.

Przytoczone wyżej przykłady tworzenia już przed pierwszą wojną światową podwalin pod przyszły – kluczowy – polski przemysł kablowy, oraz przywołanie na karty niniejszego opracowania nazwisk przemysłowców-pionierów, którzy ten przemysł tworzyli „z niczego” – nie jest wyłącznie jakimś zadośćuczynieniem, czy tylko ciekawostką.

Autorzy bogato udokumentowanej, pięciotomowej „Historii Elektryki Polskiej” na temat początków polskiego przemysłu elektrotechnicznego wypowiadają się jednoznacznie: „Niesłuszne jest twierdzenie wielu osób, że przemysł elektrotechniczny przed pierwszą wojną światową w Polsce nie istniał”. Jego osiągnięcia w różnych dziedzinach elektrotechniki, w tym przemysłu przewodów również, były przedmiotem referatu przedstawionego na I Zjeździe Elektrotechników Polskich w 1919 roku, pamiętnego, między innymi, podjęciem uchwały o utworzeniu Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP).

Tak więc, na jak najbardziej miarodajnych źródłach się opierając – musimy przyjąć, że przemysł kablowy w Polsce zapisuje obecnie karty już drugiego stulecia swojej historii.

Warto tu przytoczyć daty powstania pierwszych w świecie firm elektrotechnicznych: ASEA (Szwecja) – 1883, AEG (Niemcy) – 1887, General Electric Company (USA) – 1892, Siemens Schuckert Werke (Niemcy) – 1903, by mieć świadomość, że w tym towarzystwie nie byliśmy ostatni.

Prawdziwą „eksplozję” w zakresie powstawania fabryczek i zakładów przemysłu kabli i przewodów na ziemiach polskich przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości – przyniosły lata pierwszej wojny światowej.

Fabryczki miały do swojej dyspozycji niewielkie ilości miedzi, brak natomiast było materiałów izolacyjnych, kauczuku, bawełny itp. Jakość produkcji pozostawiała dużo do życzenia. Większość tych fabryczek po wojnie zbankrutowała, pozostałe nie odegrały większej roli w rozwoju polskiego przemysłu kablowego okresu międzywojennego [2].

1.2

Przemysł kablowy w II Rzeczypospolitej

o początkowo, potrzeby Polski Odrodzonej na przewody i kable pokrywane były importem, przede wszystkim niemieckim oraz w mniejszych ilościach – czeskosłowackim, austriackim, francuskim i szwedzkim.

Rozwijająca się gospodarka oraz konieczność elektryfikacji kraju spowodowały dość szybko taki wzrost zapotrzebowania na wyroby kablowe, że dalsze jego pokrywanie importem, przy obowiązujących wówczas bardzo wysokich cłach przywozowych, wynoszących 65% wartości sprowadzanych przewodów i 35% wartości kabli, stawało się zbyt kosztowne dla młodego państwa polskiego.

Można tu mówić, że cła ochronne, bo taki był ich głównie charakter, stworzyły ekonomiczne warunki dla budowy od podstaw własnego przemysłu kablowego na dużą skalę. Podwyższenie tych stawek celnych doprowadziło do tzw. „wojny celnej” z Niemcami, które tę „wojnę” przegrały. Polska nowych ceł nie obniżyła i przemysł polski uzyskał w ten sposób dodatkowy bodziec do przyspieszonego rozwoju.

Główną pozycją w ówczesnym imporcie były kable ziemne, druty nawojowe oraz sznury i przewody oponowe, co przedstawiono w zestawieniach.

Podobny jak w przypadku kabli – miała przebieg „krzywa” importu przewodów w tych latach: stopniowy wzrost do 1928 roku i szybki spadek w latach następnych, aż do zupełnego niemal zaniechania ich importu.

Kierunki importu wyrobów kablowych były o tyle istotne dla przyszłego przemysłu kablowego, że niektóre kablownie powstały z inicjatywy przedsiębiorstw handlowych, importujących te wyroby na rynek polski. Dotyczy to fabryk w Krakowie, Ożarowie oraz, po części, kablowni „Skoda” w Warszawie.

TABELA 1.1 Import kabli w latach 1922–1932

Rok	tony	tys. zł
1922	1 758	3 515 ^{*)}
1923	2 108	4 426 ^{*)}
1924	4 104	5 075
1925	4 306	5 231
1926	2 249	4 883
1927	4 366	10 337
1928	4 328	11 226
1929	2 012	5 435
1930	736	2 187
1931	300	892
1932	161	360

^{*)} w tys. złotych franków

Budowa kablowni, jak widać z tabel 1.1 i 1.2, bardzo szybko doprowadziła do ograniczenia, a z czasem niemal zupełnej likwidacji importu wyrobów kablowych.

TABELA 1.2 Import przewodów w latach 1922–1932

Rok	Przewody razem		W tym: przewody instalacyjne		Sznury i przewody oponowe		Druty nawojowe	
	tony	tys. zł	tony	tys. zł	tony	tys. zł	tony	tys. zł
1922	1 111	4 444 ^{*)}	–	–	–	–	–	–
1923	918	3 444 ^{*)}	–	–	–	–	–	–
1924	386	1 791	53	239	49	286	284	1 266
1925	608	3 213	81	333	80	519	447	2 361
1926	421	2 849 ^{**)}	49	313	165	1 336	207	1 200
1927	939	6 049	25	193	340	2 203	574	3 653
1928	827	5 983	31	347	322	2 853	474	2 783
1929	277	2 516	18	183	127	1 359	132	974
1930	161	1 760	28	239	77	1 030	56	491
1931	113	1 321	28	234	50	824	35	263
1932	65	750	18	140	38	560	9	50

^{*)} w tys. złotych franków

^{**)} w 1926 roku złoty polski został zdewaluowany z 5 zł/1 USD na 8,9 zł/1 USD

Większe fabryki kabli i przewodów powstały w dwóch okresach. W pierwszym z nich, obejmującym lata 1920–1924, inicjatorem tworzenia nowego w Polsce przemysłu kablowego był kapitał polski. W drugim, trwającym od 1927 do 1930 roku, budowano duże kablownie z inicjatywy kapitału zagranicznego, zachęconego do inwestycji bezpośrednich w Polsce.

W latach 1920–1924 powstały:

- Towarzystwo Akcyjne „Kabel Polski SA” w Bydgoszczy,
- Towarzystwo Przemysłowe „KABEL SA” w Warszawie,
- „Zwój” Fabryka Przewodów i Artykułów Elektrotechnicznych, Bracia Jerzy i Feliks Grzywakowie w Szopienicach,
- „Polskie Zakłady Siemens SA”. Fabryka Przewodów w Rudzie Pabianickiej.

Natomiast w latach 1927–1930 rozpoczęły działalność:

- Fabryka Kabli SA w Krakowie,
- Fabryka Kabli i Drutu. Sp. z o.o. w Będzinie,
- Fabryka Kabli Zahm, Stach i S-ka. Sp. z o.o. w Czechowicach,
- Polskie Zakłady „Skoda” SA. Warszawska Wytwórnia Kabli SA w Warszawie,
- Polskie Fabryki Kabli i Walcownia Miedzi SA w Ożarowie koło Warszawy

Rozwój tych kluczowych zakładów polskiego przemysłu kablowego w okresie przedwojennym ilustrują dane w tabeli 1.3.